

ingediend op **1274** (2021-2022) – Nr. 3
2 februari 2023 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Steve Vandenberghe en Tinne Rombouts

over het voorstel van resolutie

van Mieke Schauvliege, Steve Vandenberghe, Meyrem Almaci,
Bruno Tobback, Johan Danen en Hannelore Goeman

over de vermindering
van de hoeveelheid wegwerpplastics
en de snelle invoering van statiegeld
op drankverpakkingen

Documenten in het dossier:

- 1274** (2021-2022) – Nr. 1: Voorstel van resolutie
- Nr. 2: Verslag van de hoorzittingen

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele;
Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;
Stijn De Roo, Tinne Rombouts;
Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;
Staf Aerts, Mieke Schauvliege;
Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;
Robrecht Bothuyne, Brecht Warnez;
Bart Tommelein, Bart Van Hulle;
Johan Danen, Chris Steenwegen;
Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Inhoud: juridisch	4
1.3.	Inhoud: kader	5
1.4.	Verder traject	6
2.	Vragen van de leden	6
2.1.	Tussenkomst van Mieke Schauvliege	6
2.2.	Tussenkomst van Steve Vandenberghe	8
2.3.	Tussenkomst van Wilfried Vandaele	9
2.4.	Tussenkomst van Tinne Rombouts	10
2.5.	Tussenkomst van Jos D’Haese	11
2.6.	Tussenkomst van Freya Perdaens	11
2.7.	Tussenkomst van Leo Pieters	12
2.8.	Tussenkomst van Gwenny De Vroe	12
3.	Antwoorden door minister Zuhail Demir	13
4.	Aanvullende vragen en antwoorden	14
	Gebruikte afkortingen	16

Bijlage: zie [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op dinsdag 10 januari 2023 hield de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie een gedachtewisseling met Vlaams minister Zuhail Demir over statiegeld.

De aanleiding hiervoor is het voorstel van resolutie van Mieke Schauvliege, Steve Vandenberghe, Meyrem Almaci, Bruno Tobback, Johan Danen en Hannelore Goeman over de vermindering van de hoeveelheid wegwerpplastics en de snelle invoering van statiegeld op drankverpakkingen (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, 1274/1). Over dit onderwerp werden op dinsdag 18 oktober en woensdag 19 oktober 2022 ook al hoorzittingen (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, 1274/2) gehouden in de commissie Leefmilieu.

De presentatie die minister Zuhail Demir heeft gebruikt tijdens haar toelichting is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting

Minister *Zuhail Demir* zegt dat de Vlaamse Regering voor het kerstreces een conceptnota heeft goedgekeurd. Deze conceptnota bevat uitgangspunten waar de Vlaamse Regering het mee eens is, maar de nota heeft nog verdere verfijning nodig met andere gewesten en het federale niveau.

1.1. Situering

Het 'Verpakkingsbeleid en zwerfvuilbeleid 2.0' werd op vraag van de commissieleden vervroegd geëvalueerd, namelijk eind 2022 in plaats van eind 2023. Daarbij werd ook meteen gekozen voor een systeem van statiegeld. De minister gaat enkel in op het deelaspect zwerfvuil van deze evaluatie. Er zijn doelstellingen rond de netheidsindex en de hoeveelheden opgeruimd zwerfvuil.

De netheidsindex meet de gemiddelde netheid in Vlaanderen via een score op 100 bij verschillende doelplaatsen. De index is opgebouwd uit drie parameters: aantal stuks zwerfvuil, aantal eenheden sluikestort en externe factoren zoals hondenpoep en graffiti. De doelstelling was om, ten opzichte van 2014, de netheidsindex voor de drie slechtste doelplaatsen te laten verbeteren met 10 procent en voor de andere doelplaatsen minstens constant te houden. Die doelstelling wordt niet gehaald. De index voor de stopplaatsen voor openbaar vervoer is gelijk gebleven, voor afvalverzamelplaatsen is er een lichte daling en voor autosnelwegparkings zelfs een significante daling. De drie slechtste doelplaatsen zijn dus niet significant verbeterd, integendeel.

Ten tweede waren er de opgeruimde hoeveelheden zwerfvuil. Hier was de doelstelling een afname van 20 procent sinds 2015. In realiteit was er eind 2021 een afname van slechts 11 procent en geen structureel dalende trend in de cijfers. Ook hier werd de doelstelling niet gehaald.

Het regeerakkoord stelt duidelijk dat, als dit zich zou voordoen, men statiegeld of een ander beloningssysteem zou invoeren. Omdat de uitgeteste beloningssystemen op vlak van zwerfvuilpreventie geen resultaten konden voorleggen, is statiegeld dus onvermijdelijk.

De Vlaamse Regering heeft als eerste stap naar de invoering van statiegeld de uitgangspunten afgesproken en die zijn opgenomen in de conceptnota.

1.2. Inhoud: juridisch

Op juridisch vlak kan statiegeld het best worden ingevoerd door middel van een aanpassing van het interregionaal samenwerkingsakkoord Verpakkingen. Hiervoor is afstemming nodig met de andere gewesten. Het is de bedoeling om in 2025 het

systeem in te voeren. Een louter Vlaams systeem is ook onderzocht, maar dat zou niet praktisch zijn en het kan ook in conflict komen met het principe dat de Belgische markt niet verstoord mag worden door in Vlaanderen andere voorwaarden op te leggen dan in de andere gewesten.

Ook voor de federale overheid zal er een rol zijn inzake statiegeld. Merktekens op verpakkingen vallen in principe onder federale productnormering, al kan men specifiek voor statiegeld wel argumenteren dat dat merkteken nodig is voor de uitoefening van gewestbevoegdheden. Er moet ook een uitspraak komen over het btw-tarief dat zal gelden op statiegeldverpakkingen. Tot slot is er ook nog de federale verpakkingshoofbelasting waarbij minister Demir het logisch vindt dat statiegeldverpakkingen hiervan minstens gedeeltelijk zouden worden vrijgesteld.

1.3. Inhoud: kader

De Vlaamse Regering stelt een kader voor. Het is de bedoeling om, ongeacht de grootte of de inhoud, alle plastic flesjes en blikjes tot 3 liter mee in de scope te nemen. In Nederland heeft men nu problemen omdat men het systeem wil uitbreiden en de recyclagemachines niet zijn aangepast.

Drankkartons en glazen flessen komen relatief weinig voor in het zwerfvuil en worden goed ingezameld. In eerste instantie worden ze dus niet meegenomen.

Het statiegeld moet een voldoende hoog bedrag zijn. 20 tot 25 eurocent geeft voldoende incentive aan de burger om het bedrag te recupereren. Men laat op dit moment nog open of één tarief zal gelden voor alle verpakkingen of dat er een differentiatie zal zijn tussen de verschillende verpakkingen. Minister Demir wil het persoonlijk zo simpel mogelijk houden en beperken tot één tarief.

Er moet ook een minimale inzamelgraad van 90 procent worden gehaald. De meeste andere landen die statiegeld invoeren, doen dat in de eerste plaats om de collectiegraad op te krikken en pas in tweede instantie om het zwerfvuil terug te dringen. In Vlaanderen is dat andersom omdat de blauwe zak al een performant inzamelsysteem is.

Men wil dan ook de sterke punten van de blauwe zak behouden en dit combineren met een aanvullend systeem om zwerfvuil te voorkomen. Een digitaal statiegeldsysteem heeft het voordeel dat, in plaats van de inlevering in fysieke machines, de verpakking en slimme vuilbak/blauwe zak via een unieke QR-code gescand kan worden om het statiegeld terug te krijgen.

Vlaanderen is sterk in innovatie en technologie. Men wil dit systeem een kans geven, in overleg met de sector. In de loop van 2023 worden een aantal pilootprojecten opgestart. Als kan worden aangetoond dat dit systeem effectief beter werkt dan al gekende systemen, de inzamelpercentages gehaald worden, de gebruiksvriendelijkheid kan worden aangetoond, verdere stappen kunnen worden gezet inzake 'smart city'-toepassingen en de nodige garanties kunnen worden geboden inzake fraudegevoeligheid, dan zal dit systeem opgelegd en verder uitgewerkt worden.

De keuze voor het uittesten van een digitaal systeem kan geen reden zijn voor vertraging, stelt de minister. Voor de uitwerking van het wettelijk kader is hoe dan ook de periode tot in 2025 nodig, los van een klassiek of een digitaal systeem. Daarom moet in de loop van 2023 op het terrein worden aangetoond dat het digitaal systeem kan voldoen aan alle gestelde voorwaarden. Als er onoplosbare problemen naar voren zouden komen in dit digitaal systeem, dan zal alsnog een ander systeem worden opgelegd om in 2025 operationeel te zijn. De sector krijgt dus de kans om op het terrein te tonen dat zijn systeem werkt en beter is dan een klassiek

systeem. Tijdens de pilootprojecten start men al onderhandelingen over de scope, inzamelgraad, hoogte van het statiegeld enzovoort.

Bij een digitaal systeem wil men het mogelijk maken dat er naast het statiegeld ook een beloning is voor de burgers die het goed doen. Privacy is een belangrijk aandachtspunt. Het is niet de bedoeling dat producenten of de overheid op een of andere manier inzage krijgen in de sorteerresultaten van individuele burgers, groepen van burgers of bedrijven. Er moet steeds voldaan worden aan alle wetgeving ter zake, niet in het minst aan de GDPR.

Een ander belangrijk aandachtspunt is dat elke burger op een eenvoudige manier toegang tot het systeem moet hebben. Naast smartphones moeten er ook thuis-scanners kunnen worden gebruikt. Winkels die bijkomend zelf een extra inname willen organiseren, moeten dat kunnen. In een digitaal systeem zullen er sowieso voldoende inzamelpunten zijn via de blauwe zak en openbare inzamelpunten. Hierdoor zou een verplichte inname in winkels niet nodig zijn.

Voor de uitrol en het beheer van een statiegeldsysteem moet er uiteraard een beheersorganisme zijn dat bijvoorbeeld de financiële stromen, de logistieke processen en IT regelt. Dit kan een nieuw op te richten entiteit zijn. Belangrijkste aandachtspunt hierbij is natuurlijk dat de betaalde gelden altijd in het systeem moeten blijven zitten en onafhankelijk worden beheerd. De niet-geïnde gelden kunnen worden gebruikt voor verdere optimalisatie van het systeem of bijvoorbeeld om beloningen aan goede sorteerders te geven. In geen geval mag er geld uit het systeem terug naar de sector vloeien.

1.4. Verder traject

Er zijn een aantal acties nodig alvorens statiegeld op het terrein kan ingevoerd worden. Er moet een interregionaal wettelijk kader worden opgemaakt. Dat is een zware procedure. Er is ook infrastructuur nodig. IT-toepassingen moeten worden voorzien. Er wordt door Europa een overgangperiode van twaalf maanden aanbevolen zodat distributie en producenten zich kunnen organiseren. Ook het beheer is hierbij een aandachtspunt. Een start in 2025 is ambitieus maar haalbaar, als dit ook met prioriteit wordt behandeld door de andere gewesten en de federale overheid en er geen onverwachte hindernissen optreden.

Met de voornaamste sectorfederaties werd reeds gesproken over het statiegeldsysteem. In een volgende fase worden ook de consumentenorganisaties betrokken.

Minister Demir wijst er nogmaals op dat voor het wegnemen van de bestaande bezorgdheden rond digitaal statiegeld er een aantal pilootprojecten worden opgestart. Intussen worden de onderhandelingen over het wettelijk kader gevoerd. Op de eerstvolgende IVC is dit punt op de agenda gezet en kan er worden gepraat over de basisprincipes rond de scope, hoogte statiegeld, inzamelgraad enzovoort.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkoms van Mieke Schauvliege

Groen ijvert al jaren, sinds 1987, voor de invoering van statiegeld, onderstreept *Mieke Schauvliege*. Zelf heeft ze al twee voorstellen van resolutie ingediend (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 307/1 en *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1274/1). Ze is dus wel blij dat er eindelijk schot in de zaak komt want statiegeld is de enige manier om zwerfvuil tegen te gaan. Alle andere methodes waren niet succesvol. Naast de traditie van de blauwe zak, is er in Vlaanderen ook de traditie van flesjes met statiegeld terug te brengen.

40 procent van het zwerfvuil bestaat uit flessen en blikjes. In Nederland was er een half jaar na de invoering al 41 procent minder zwerfvuil. Systemen die het beste werken, zijn systemen waar men statiegeld heft op alle flessen en blikjes. In Nederland wou men dat in stapjes invoeren, maar dat is geen goed idee. Een voldoende hoge bijdrage is ook een belangrijke voorwaarde. In Nederland heeft men 15 cent per flesje geprobeerd, maar dat bleek niet voldoende te zijn. Het systeem moet toegankelijk zijn voor iedereen en zo eenvoudig mogelijk zijn. Veertig landen in de wereld gebruiken al zo'n systeem met als resultaat een goed inzamelpercentage en minder zwerfvuil.

In de conceptnota van de minister staan een aantal goede uitgangspunten. Het systeem wordt ingevoerd voor alle regio's en men kiest voor het invoeren van statiegeld op alle flessen en blikjes. Maar, de minister kiest er ook voor om in eerste instantie aan de slag te gaan met het systeem dat de sector naar voren schuift.

Dat systeem staat nog in de kinderschoenen en geeft geen incentive voor minder verpakkingen of hergebruik. Het bouwt verder op het systeem van de blauwe zak: verpakkingen produceren en recycleren. Groen vraagt om geen andere systemen of toekomstige systemen, bijvoorbeeld hergebruik, te hypothekeren. De sector wil absoluut een statiegeldsysteem dat compatibel is met de blauwe zak en wil geen collecte in de warenhuizen. Het voordeel van een digitaal systeem is dat er heel veel data worden gegenereerd die voor marketingdoelen – in de conceptnota wordt dit omschreven als beloningsdoelen – worden ingezet.

Volgens Mieke Schauvliege moet het toch de bedoeling zijn om minder zwerfvuil te genereren, maar ook om minder verpakkingen te realiseren en vooral ook in te zetten op hergebruik.

De commissieleden hebben een aantal slides en een samenvatting van de achterliggende studie gekregen, maar men kan de cijfers niet controleren want men heeft de studie niet. Er zijn toch wel heel wat bedenkingen bij te maken. Hoe zijn de kosten bepaald? Waar komen de inschattingen van het niet-geïnde statiegeld vandaan? Wat gebeurt ermee? De minister zegt dat het niet naar de producent mag gaan, maar dat leest Mieke Schauvliege niet in de studie. Hoe wordt de privacy van de burger gegarandeerd? In het Waalse Gewest is men intussen wel met een studie bezig, in opdracht van de overheid en niet van de sector. De data zullen transparant ter beschikking worden gesteld. Mieke Schauvliege vraagt zich af waarom er geen overleg is en waarom men nu al heel duidelijk in de conceptnota de keuze van het digitaal systeem maakt.

Het digitaal systeem is een complex systeem. Op alle verpakkingen komt een unieke code die moet worden gescand met een smartphone of een thuisscanner. Al die elementen hebben nog niet bewezen dat ze werken.

De minister zegt dat de sector een jaar tijd krijgt om te bewijzen wat ze beweren. Maar de sector heeft al zoveel jaren de tijd gehad om aan te tonen dat hij verpakkingafval kon verminderen, het inzamelpercentage en de recyclagegraad kon verhogen, en het is nog nooit gelukt. De minister geeft hun nu opnieuw de mogelijkheid om zich te bewijzen in plaats van het statiegeld onmiddellijk in te voeren en kiest voor het voorstel van de sector.

Mieke Schauvliege vraagt om heel concreet het stappenplan uit te tekenen tussen nu en 1 januari 2025. Er komen pilootprojecten. Zal pas nadien worden beslist of het een digitaal systeem wordt of niet? Wat als Waals minister Tellier met de studie kan aantonen dat het fysieke systeem veel beter is? Wordt er dan met die opmerkingen rekening gehouden? Is de minister dan bereid om op haar beslissing voor een digitaal systeem terug te komen?

De pilootprojecten worden door de sector opgestart. Hoe wordt de overheid hierbij betrokken? Wie wordt betrokken? Wordt er bijvoorbeeld ook een systeem getest met retour met hergebruik? De projecten moeten aantonen dat het systeem 'beter' is. Wat is 'beter'? Wat zullen de criteria zijn om verder te gaan met het digitaal systeem? Zal de OVAM het opvolgen?

Men zal het juridische luik al opstarten, ongeacht of het een digitaal systeem wordt of niet. Het juridische kader zal dus al tijdens de pilootprojecten lopen. Wat als men toch niet kiest voor een digitaal systeem? Naast het juridische moet ook het beheersmatige worden uitgewerkt. Voor Mieke Schauvliege mag men geen tijd meer verliezen.

Het systeem moet toegankelijk zijn voor iedereen. Mensen die geen smartphone hebben, zullen werken met een thuisscanner. Wat met mensen die geen smartphone maar ook geen thuis hebben? Wie draagt de kosten van de thuisscanner?

In Nederland gebruikt men een systeem met terugnameapparaten op alle verkooppunten. De sector in Vlaanderen heeft berekend dat dit duurder is, maar in Nederland zegt men het omgekeerde. Waarom kiest men niet het voordeel van beide systemen: een digitaal systeem gecombineerd met voldoende terugnameapparaten?

In de nota staat dat er mogelijk een nieuwe beheersorganisatie kan worden opgericht. Fost Plus heeft nu heel veel in handen maar is weinig transparant. Groen pleit ervoor dat een beheersorganisatie voor het organiseren van het statiegeld bestaat uit een combinatie van de sector, de overheid en milieuorganisaties. Wat is de visie van de minister?

De minister zegt dat de niet-geïnde gelden niet naar de sector mogen terugvloeien. Maar dat staat volgens Mieke Schauvliege niet in de nota. Hoe ziet de minister dat? Wat zal er met de niet-geïnde gelden gebeuren?

Op het openbaar domein wil men digitale vuilnisbakken plaatsen. De lokale besturen zijn hiervoor geen vragende partij. Wie zal hiervan de beheerder worden? Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt.

Er moet goed worden nagedacht over het gekozen systeem dat in eerste instantie de doelstellingen moet behalen en waarvan de methode ondergeschikt moet zijn aan het doel.

2.2. Tussenkomen van Steve Vandenberghe

Steve Vandenberghe zegt dat Vooruit ook al jarenlang een pleitbezorger van statiegeld is, omdat het een systeem is dat werkt om zwerfvuil tegen te gaan. Men heeft dit al in verschillende voorstellen van resoluties gevraagd (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 307/1 en *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1274/1).

Het is dus goed dat de Vlaamse Regering zich principieel voorneemt om in 2025 met de andere gewesten een werkend statiegeldsysteem in te voeren. Op alle flessen en blikjes tot 3 liter zou een statiegeld van 20 tot 25 eurocent worden geheven.

Voor Vooruit is de keuze van de Vlaamse Regering om het bedrijfsleven nog de mogelijkheid te geven om in 2023 te experimenteren met een scansysteem, onbegrijpelijk. Fost Plus en co geven al jaren te kennen dat ze niet van statiegeld moeten weten. Vooruit vreest dat door het kiezen voor een digitaal systeem, het statiegeld op de lange baan dreigt te worden geschoven.

Steve Vandenberghe betreurt dat de Vlaamse Regering niet voor duidelijkheid heeft gekozen en niet onmiddellijk het klassieke systeem heeft ingevoerd. Het

digitaal systeem is geen echt statiegeldsysteem maar eerder een scansysteem dat nog nergens bestaat, terwijl het klassieke statiegeldsysteem zijn deugdelijkheid al heeft bewezen. Bovendien mist volgens Statistiek Vlaanderen bijna 50 procent van de Vlamingen digitale vaardigheden. De vraag is ook hoe de privacy kan worden gewaarborgd.

Er zijn ook heel wat technische uitdagingen. De technologie voor het printen van individuele QR-codes op flessen en blikjes moet nog worden uitgevonden. Ook op vlak van IT moet een volledig nieuw systeem worden ontwikkeld.

Vooruit begrijpt ook niet goed waarom de Vlaamse Regering nog energie wil steken in proefprojecten in 2023 die de invoering van statiegeld enkel dreigen te vertragen.

Steve Vandenberghe vraagt wat het exacte tijdschema is voor de industrie om de proefprojecten in 2023 uit te rollen. Wie zal deze projecten evalueren? Zullen de projecten transparant verlopen?

Kan de minister gedetailleerde uitleg geven over de tijdlijn tot 2025? Is er een concrete datum voor de invoering?

Werd de beslissing afgestemd met het federale niveau en de andere deelstaten? Wat is hun visie op het scansysteem met de QR-codes? Zijn er al gesprekken geweest? De federale overheid moet wetgeving aanpassen.

De minister wil Fost Plus de kans geven om een digitaal scansysteem te testen. Voor Vooruit is dit een verdragingsmanoeuvre. Zal de minister intussen een parallel plan voor een werkend retoursysteem voorbereiden zodat er geen vertraging optreedt als de pilootprojecten van de industrie geen resultaten opleveren? In Nederland heeft men dit zo gedaan.

Statiegeld is voor Vooruit nooit een doel op zich geweest maar een middel in de strijd tegen zwerfvuil. Het is het enige systeem dat in 48 regio's in de wereld aantoonde dat het werkt. Naast de blauwe zakken is er nog meer dan afval genoeg.

Vooruit gelooft dat een echt statiegeldsysteem tegen 2025 realistisch is maar is niet zeker dat de keuze van de minister ertoe zal leiden dat er tegen 2025 een systeem zal zijn. Het klassieke systeem werkt, maar het voorgestelde digitale systeem zal met haken en ogen aan elkaar hangen.

Steve Vandenberghe meent dat er jaren tijd is verloren, maar hij waardeert het dat minister Demir haar verantwoordelijkheid heeft genomen en een statiegeldsysteem wil invoeren. Hij denkt alleen dat deze keuze niet de juiste keuze is.

2.3. Tussenkoms van Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele heeft het heel moeilijk met de verkrampde houding van zijn collega's. Men wist dat er vanuit de meerderheidspartijen, en zeker vanuit de N-VA, gefundeerde bezwaren tegen een traditioneel statiegeldsysteem bestonden. Nu is er een voorstel dat die bezwaren wegwerkt, maar voor de vorige sprekers is alleen het oude traditionele statiegeldsysteem goed. Ze zeggen er wel niet bij dat men op de plaatsen waar dat systeem geldt, geen blauwe zak heeft. De N-VA wil niet dat dit performante systeem wordt beschadigd: het traditionele statiegeldsysteem verdrukt de blauwe zak. Bovendien is inzamelen via de winkels ingewikkeld en niet gebruiksvriendelijk.

Er ligt nu een nieuw systeem op tafel dat moet worden uitgetest en waterdicht moet zijn. Op voorhand zeggen dat het niet goed is, stoort Wilfried Vandaele, evenals het scepticisme tegenover de sector. Men zal moeten samenwerken met de

sector. Het probleem van privacy en verzamelen van gegevens, kan worden aangepakt.

Het digitale systeem is vooruitstrevend en de N-VA wil het in elk geval een kans geven.

2.4. Tussenkoms van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts staat even stil bij de geschiedenis van dit dossier. Mieke Schauvliege zegt dat haar partij vanaf 1987 gepleit heeft voor statiegeld. Maar Tinne Rombouts stelt vast dat toen Groen de minister van Leefmilieu had, er geen studiewerk of voorstellen voor statiegeld zijn geweest.

Toenmalig minister Joke Schauvliege heeft tijdens de vorige legislatuur aan de OVAM gevraagd om in een studie na te gaan op welke manier statiegeld het zwerfvuilbeleid kan versterken. De studie is er gekomen, maar er was binnen de regering en de sector onvoldoende draagvlak om op dat moment het statiegeldsysteem in te voeren. De sector heeft uitdrukkelijk gevraagd om de kans te krijgen om te bewijzen dat ze op een andere manier resultaat zouden kunnen bereiken. Minister Schauvliege heeft die ruimte gegeven in het verpakkingsplan maar heeft snel moeten vaststellen dat de cijfers niet goed waren. Het parlement heeft dan verschillende keren gevraagd om versneld tot actie over te gaan.

Tinne Rombouts had wel geen proefprojecten meer verwacht, omdat men de voorbije jaren gevraagd heeft om voorbereidingen te treffen en overleg met de sector te plegen. De minister heeft ook gezegd dat ze wachtte op de laatste antwoorden om dan een definitieve beslissing te nemen. Intussen heeft de Vlaamse Regering beslist om het digitale systeem te laten bewijzen dat het de doelstellingen behaalt. De cd&v-fractie vindt dat alternatieve innovatieve projecten een kans moeten krijgen, wat ook is opgenomen in het verpakkingsplan en het regeerakkoord.

De rol van de blauwe zak heeft nooit ter discussie gestaan. Toenmalig minister Joke Schauvliege heeft trouwens de uitbreiding van het gebruik van de blauwe zak ingevoerd.

Het is een feit dat de doelstellingen vandaag niet worden bereikt. Cd&v is ervan overtuigd dat de combinatie blauwe zak en een statiegeldsysteem een stap vooruit zou zijn. Welk systeem het uiteindelijk wordt, zal afhangen van de resultaten van de proefprojecten.

Cd&v staat open voor innovatieve systemen maar ze moeten effectief en gebruiksvriendelijk zijn en de fraudegevoeligheid moet onder controle kunnen worden gehouden.

Tinne Rombouts vraagt aan de minister wanneer het proefproject start en hoe dit concreet op het terrein wordt aangepakt. Welke vragen moeten worden beantwoord? Wie doet de evaluatie en de opvolging? Ze vraagt of het mogelijk is om in de commissie een toelichting te krijgen van zij die het project zullen uitvoeren.

De spreker vindt het belangrijk om in goede samenwerking en afstemming met de andere gewesten dit traject te doorlopen. De minister heeft het gevoel dat de andere gewesten positief staan tegenover dit dossier. Is er overleg geweest met de andere gewesten na de regeringsbeslissing of nog voor de regeringsbeslissing? Wat was de reactie? Stappen ze mee in de proefprojecten? Zo neen, wanneer is er overleg gepland?

Tinne Rombouts heeft begrepen dat, als het digitaal systeem onvoldoende blijkt te scoren, de regering in 2025 het statiegeldsysteem zal invoeren. Klopt dat?

2.5. Tussenkoms van Jos D'Haese

Voor *Jos D'Haese* zijn drie uitgangspunten voor maatregelen tegen zwerfvuil van belang. Het eerste is het terugdringen van de totale hoeveelheid plastic die circuleert. Het tweede is het zwerfvuil zelf verminderen. Het derde is het verantwoordelijk stellen van de vervuiler/producent, net zoals voor sigarettenpeuken is gebeurd. Die drie uitgangspunten samen zorgen voor een draagvlak.

De belangrijkste maatregel om zwerfplastic tegen te gaan, is het verminderen van de productie en van het gebruik ervan. Welk beleid wordt hiervoor opgezet? Een andere belangrijke maatregel is de betaalbaarheid van de afvalzak en containerparken. Wordt hier ook aan gewerkt? Het statiegeldsysteem zou worden georganiseerd door de private sector, Fost Plus en het nieuwe vehikel. Hoe wordt dit alles gefinancierd?

De minister sprak over een beloningssysteem voor mensen die bijvoorbeeld veel inzamelen. Zou het geen goed idee zijn om bijvoorbeeld 20 cent te betalen als statiegeld en 25 cent terug te krijgen? Zo worden mensen structureel beloond voor het sorteerkwerk en het proper maken van de afvalstromen.

Is het de bedoeling om met openbare vuilnisbakken met QR-codes naar een dubbel systeem te gaan? Krijgen alle vuilnisbakken een QR-code? Wie beheert ze?

De minister streeft naar een inzamelpercentage van 90 procent. Jos D'Haese vraagt hoe hoog dat vandaag is.

Het niet-geïnde statiegeld mag niet terugvloeien naar de sector, maar dat hangt samen met de financiering van het systeem. Is er een schatting van het niet-geïnde statiegeld? Hoe zal het worden ingezet?

Jos D'Haese meent dat er 100 of 150 miljoen euro wordt besteed aan het opruimen van zwerfvuil en sluikstorten. Het statiegeldsysteem zou ongeveer 40 procent van het totaal viseren, maar dan is er nog 60 procent sluikstorten en zwerfvuil. Wat is de impact op de kosten voor de ophaal- en opkuisdiensten?

Jos D'Haese vindt dat Wilfried Vandaele het privacyprobleem wel erg relativeert. Er worden data ingezameld over wat mensen kopen, wat ze weggooien, gekoppeld aan hun rekeningnummer. Hoe zal de privacy worden gegarandeerd?

Wat is de idee voor de horeca die werken met blikjes en plastic flessen?

Hoe worden de proefprojecten geëvalueerd? Als de proefprojecten niet tot het gewenste resultaat leiden, wil de minister een klassiek statiegeldsysteem invoeren. Hoe zou dit er dan uitzien?

2.6. Tussenkoms van Freya Perdaens

Vlaanderen heeft een goed werkend gescheiden ophaalsysteem met bronsortering, maar het zwerfvuilprobleem is enorm, zegt *Freya Perdaens*.

Een statiegeldsysteem moet gebruiksvriendelijk zijn. Men moet oog hebben voor de impact op en de kosten voor ondernemers, handelaars en gezinnen. Het invoeren van statiegeld mag geen vervanging zijn van een streng handhavingsbeleid voor zwerfvuil. Zijn er hier verdere plannen voor?

Een aantal mensen zouden om diverse redenen niet mee kunnen met een digitaal statiegeldsysteem. Voor hen zou worden gezocht naar een parallel systeem met klassieke inzamelpunten. Is daar al een kostenimpact van berekend?

Freya Perdaens veronderstelt dat de invoering van een statiegeldsysteem de kosten voor het opruimen van zwerfvuil zal terugdringen. Ze vraagt of er cijfers zijn die dit kunnen staven.

Vlaanderen heeft een succesvol systeem van pmd-zakken. Er moet een statiegeldsysteem voor heel België worden gevonden. Wordt er rekening gehouden met het succesvolle Vlaamse pmd-systeem? Worden er andere systemen mee in de afweging genomen?

Zowel het klassieke als het digitale systeem zijn erg fraudegevoelig op een andere manier. Is dit al onderzocht?

Het intergewestelijke samenwerkingsakkoord voor verpakkingen wordt momenteel aangepast. Zal het statiegeldsysteem dit doorkruisen of zal het aansluiten als een parallel traject?

Click had als hoofddoel een gedragsverandering teweeg te brengen. Ook statiegeld moet zorgen voor een gedragsverandering. Click heeft positieve cijfers naar voren kunnen schuiven. Nog steeds downloaden heel wat mensen de app. Zijn er ook cijfers die kunnen staven dat het de doelgroep bereikt?

De out-of-homeconsumptie zal een moeilijk punt zijn voor elk statiegeldsysteem. In het proefproject zal worden gebruikgemaakt van een aparte afvalbak voor gescheiden ophaling. Heel wat intercommunales en gemeenten zijn terughoudend voor zo'n gescheiden ophaling omdat dit vaak een vervuilde afvalstroom met zich meebrengt. Zal dit worden meegenomen in het proefproject?

2.7. Tussenkoms van Leo Pieters

Het Vlaams Belang onderschrijft de doelstelling om zwerfvuil zoveel mogelijk te beperken, zegt *Leo Pieters*. Zijn fractie vreest dat een klassiek statiegeldsysteem moeilijk is voor kleine handelszaken en ziet wel wat in het digitale systeem. Er zijn een aantal problemen zoals de productnormering die een federale bevoegdheid is. Leo Pieters ziet ook wel mogelijkheden op het innovatieve vlak.

De privacy is zeer belangrijk. Bij het digitale systeem zou men ook kunnen onderzoeken waarom een bepaalde firma beter scoort dan een andere. Men wil toch een hoge graad van circulariteit bereiken. In welke mate heeft men vat op de bedrijven om te zorgen voor inzameling en niet voor eenmalige verpakkingen?

Mensen moeten het statiegeld voorfinancieren. Dit mag zeker niet over het hoofd worden gezien als men een bepaalde doelgroep wil bereiken.

2.8. Tussenkoms van Gwenny De Vroe

Open Vld is heel tevreden met de voorliggende conceptnota, zegt *Gwenny De Vroe*. Vlaanderen is recyclagekampioen en het is belangrijk deze positie in Europa te versterken. Betaalbaarheid, klantvriendelijkheid, duidelijkheid, maar ook keuzevrijheid moeten worden gegarandeerd, en dat doet de conceptnota. Essentieel is de verantwoordelijkheid van de producent, maar ook van de consument.

40 procent van het ingezamelde volume zwerfvuil zijn blikjes en plastic flessen, maar het aantal stuks bedraagt slechts 5 procent. Er moet dus nog een grote gedragsverandering komen, bij producent en consument. Naast versterkte handhaving is ook burgerzin belangrijk. De Mooimakers hebben hierbij al een mooie rol gespeeld.

De doelstelling staat heel duidelijk in het regeerakkoord en wordt nu versneld uitgevoerd en met de conceptnota in beleid omgezet.

Men moet inderdaad in Europa de Vlaamse koploperspositie inzake recyclage nog versterken. De keuze voor een digitaal systeem, in combinatie met de performante blauwe zak, is voor Open Vld de juiste keuze. Men kijkt uit naar de resultaten van de pilootprojecten die snel zullen worden opgestart. Een transparante communicatie over de evaluatie ervan is heel belangrijk. De uitrol van het systeem moet zo snel mogelijk kunnen gebeuren.

De commissieleden hebben een belangrijke studie nog niet gekregen. Gwenny De Vroe heeft begrepen dat ze vertrouwelijke informatie zou bevatten. Met deze studie en de evaluatie van de pilootprojecten kan men alle elementen grondig evalueren.

Een duidelijke sorteerboodschap is heel belangrijk. Gwenny De Vroe is tevreden dat men heeft gekozen om alle eenmalige plastic drankverpakkingen en blikjes, ongeacht hun grootte, op te nemen. Ze denkt dat men in de toekomst via het digitale systeem, dat gebruiksvriendelijk is, nog andere fracties zou kunnen inzamelen. Met het klassieke systeem moet iedereen met zijn flessen en blikjes naar een inzamelpunt.

Er zijn inderdaad nog altijd mensen die niet mee zijn met de digitalisering. Voor hen zijn de pilootprojecten ook van zeer groot belang: iedereen moet meekunnen. Ze pleit voor openbare inzamelplaatsen in alle gemeenten.

3. Antwoorden door minister Zuhail Demir

Minister *Zuhail Demir* noteert dat alle commissieleden voorstander van statiegeld zijn. Zelf heeft ze alle systemen met een open vizier bekeken. Er is inderdaad al voorbereidend werk gebeurd door de vorige minister. Het klopt absoluut niet dat de minister aan het handje van de sector loopt.

Iedereen wil minder zwerfvuil, een hoge inzamelingsgraad en een gebruiksvriendelijk systeem. Het klassieke systeem heeft het nadeel dat mensen hun afval moeten stockeren, wat niet makkelijk is als men klein woont. Een blauwe zak zet men een keer in de week buiten. Ook in de winkel moet het dan nog eens worden opgehaald.

Het statiegeld komt er sowieso in 2025. Op 19 januari 2023 is er een eerste IVC waar wordt gestart met het wettelijk kader met alle modaliteiten en met een nieuwe samenwerkingsovereenkomst. In 2023 worden proefprojecten opgestart die nu door de OVAM worden voorbereid en ook door de OVAM zullen worden beoordeeld, niet door de sector. De projecten worden beoordeeld op fraudegevoeligheid, toegankelijkheid, doeltreffendheid en gebruiksvriendelijkheid. De minister wil er een klankbordgroep aan toevoegen.

Vlaanderen staat binnen Europa bekend om zijn technologie en innovatie. Als men zo'n digitaal systeem kan ontwikkelen, waarom zou men het dan niet invoeren? Als de pilootprojecten uitwijzen dat het niet kan, dan zal het een klassiek systeem worden. Intussen zal het wettelijk kader ook klaar zijn. De neuzen staan misschien nog niet in dezelfde richting, maar iedereen is het erover eens dat er statiegeld moet komen in 2025.

De minister wil het voorstel van Jos D'Haese overwegen om mensen iets meer geld terug te geven bij inlevering.

Men volgt de studie op die men in Wallonië uitvoert, maar men zal er niet op wachten.

Het systeem zal onafhankelijk worden beheerd.

Voor de horeca wordt onderzocht of men met het kassaticket kan werken zodat men niet alles individueel moet scannen.

Er wordt in gesloten omgevingen getest maar ook op openbaar domein.

Rond privacy bestaat er heel wat wetgeving die moet worden opgevolgd, en dat zal ook gebeuren.

Ook het klassieke statiegeldsysteem is fraudegevoelig net als het digitale systeem. Dat moet worden voorkomen.

Andere maatregelen zoals handhaving en preventie zullen er natuurlijk blijven.

Er zijn al informele gesprekken met de andere gewesten geweest waarbij het digitale systeem niet meteen is verworpen. 19 januari is de volgende bijeenkomst. Minister Demir hoopt dat de resultaten van de pilootprojecten en de studie van minister Tellier kunnen worden samengelegd.

Als er insteken zijn en zeker als de resultaten van de proefprojecten er zijn, zal erover kunnen worden gesproken in de commissie.

Er is dus een keuze gemaakt om statiegeld te heffen op alle formaten, enkel de hoogte van het bedrag moet nog worden bepaald. Er komt ook een beloningssysteem voor mensen die hun best doen.

Men zal winkels stimuleren om een terugnameapparaat te zetten, maar men zal ze niet verplichten. Het is de bedoeling om ook te focussen op tankstations, stationsomgevingen en gemeenten met heel veel zwerfvuil.

De minister besluit: in 2025 komt er een statiegeldsysteem. Het zal een digitaal systeem zijn als het voldoet aan alle criteria; als dat niet zo is, wordt het een klassiek systeem.

4. Aanvullende vragen en antwoorden

De fractie van *Steve Vandenberghe* zal het statiegeld steunen, maar heeft wel enkele bezorgdheden.

Vooruit is ervan overtuigd dat de blauwe zak en statiegeld perfect naast elkaar kunnen bestaan. Het verminderen van de afvalberg is een en-en-enverhaal. Ook mensen die het niet goed doen, moeten worden aangepakt. Hij vraagt of er al pilootprojecten, onder meer Click, zijn geëvalueerd en welke de resultaten zijn.

Mieke Schauvliege stelt dat haar fractie blij is dat iedereen achter het idee van statiegeld staat en dat het er echt komt in 2025, maar uiteindelijk moet de doelstelling wel zijn om de hoeveelheid afval en verpakkingen te verminderen. Die discussie wordt te weinig gevoerd. Als men kiest voor een bepaald systeem, moet het ook die doelstelling realiseren.

Mieke Schauvliege stelt dat minister Demir gekozen heeft voor een digitaal systeem op basis van een studie van de sector die de commissie niet heeft gekregen. Voor haar is het heel belangrijk om over alle gegevens te beschikken.

Minister Demir heeft de belofte gedaan dat de resultaten van de proefprojecten in het parlement kunnen worden besproken. *Mieke Schauvliege* hoopt dat er ook

rekening zal worden gehouden met de resultaten van de onafhankelijke studie van minister Tellier.

Mieke Schauvliege wil de hoeveelheid verpakkingen verminderen maar ook het traditionele statiegeldsysteem zal dat niet verminderen, zegt *Wilfried Vandaele*.

Leo Pieters zegt dat men via het digitale systeem ook kan traceren wie iets weggooit, als dit al mogelijk is via de GDPR. Dan is op heterdaad betrappen niet meer nodig.

Wat met flesjes en blikjes die toeristen meebrengen uit het buitenland en hier als zwerfvuil achterlaten?

Het digitale systeem is een centraal systeem dat moet worden geüpdatet. Het zal blijvende kosten met zich meebrengen.

Gweny De Vroe beklemtoont dat het Clicksysteem geen statiegeldsysteem is maar een beloningssysteem.

Bij Click wordt er inderdaad geen statiegeld betaald, zegt minister *Zuhal Demir*. Het is een systeem op basis van vrijwilligheid dat mensen die afval opruimen, een kleine vergoeding geeft.

Minister Demir wil ook minder afval en plastic, maar dat bereikt men ook niet met het klassieke statiegeldsysteem. Er bestaan andere instrumenten voor zoals VLAREMA, Valipac, het lokaal materialenplan enzovoort.

Men blijft inzetten op handhaving.

Wat de kosten betreft, zal het ook met het klassieke systeem hetzelfde zijn. Ook dat systeem zal geld kosten. Het is aan de sector om die kosten te dragen. Men zal met de federale overheid bespreken om de verpakkingsheffing deels te kunnen gebruiken voor het statiegeldsysteem.

Flessen en blikjes uit het buitenland moeten in het buitenland opnieuw worden ingeleverd.

Het is de ambitie van minister Demir om op Belgisch niveau één systeem te hebben. Ze zal met een open blik naar de studie van minister Tellier kijken.

Tot slot zegt *Mieke Schauvliege* dat ze minder plastic wil, maar ook plastic wil hergebruiken. De terugnameplicht en het hergebruik van glazen flessen en plastic kan voorkomen dat er bijkomend afval wordt geproduceerd. Ook die keuze moet worden meegenomen in de discussie.

Gweny DE VROE,
voorzitter

Steve VANDENBERGHE
Tinne ROMBOUTS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

GDPR	General Data Protection Regulation
IVC	Interregionale Verpakkingscommissie
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
pmd	plastic flessen, metaalverpakkingen, drankkartons
VLAREMA	Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaal- kringlopen en afvalstoffen